

УДК 339.72(510)

Олійник О. М.

кандидат економічних наук, старший науковий співробітник сектору міжнародних фінансових досліджень ДУ "Інститут економіки та прогнозування НАН України", професор Тяньцзінського університету іноземних мов, Київ, Україна, ooliynyk@yahoo.com

**ЗАХОДИ ВАЛЮТНОЇ ПОЛІТИКИ КИТАЮ ЩОДО РОЗШИРЕННЯ
ВИКОРИСТАННЯ КИТАЙСЬКОГО ЮАНЯ (RMB)**

Літ. 3.

Oleh Oliynyk

Ph. D. (Economics), SE "Institute for Economics and Forecasting of NAS of Ukraine", Tianjin University of Foreign Languages, Kyiv, Ukraine, ooliynyk@yahoo.com

**CURRENCY POLICIES IN CHINA FOR EXTENSION
OF USE OF CHINESE RMB**

JEL classification: G17, G21, G28.

Олейник О. Н.

кандидат экономических наук, старший научный сотрудник сектора международных финансовых исследований ГУ "Институт экономики и прогнозирования НАН Украины", профессор Тяньцзиньского университета иностранных языков, Киев, Украина

**МЕРЫ ВАЛЮТНОЙ ПОЛИТИКИ КИТАЯ ПО РАСШИРЕНИЮ
ИСПОЛЬЗОВАНИЯ КИТАЙСКОГО ЮАНЯ (RMB)**

Після вступу до Світової організації торгівлі уряд Китаю розпочав активну компанію щодо посилення міжнародної присутності та розширення використання національної валюти. У 2001 р. затверджено програму "глобалізації", згідно з якою країна мала посилити присутність на глобальних ринках. У 2006 р. у рамках політики "іти зовні" запроваджено стандарти інвестування за кордон для китайських інвесторів.

З метою подальшого розширення використання китайського юаня (RMB) у міжнародній торгівлі та здійсненні інвестицій, а також урегулювання розрахунків за іноземними інвестиціями в RMB, що здійснюють банки та іноземні інвестори, Народний банк Китаю (НБК) у жовтні 2011 р. затвердив правила щодо розрахунків у RMB за прямими іноземними інвестиціями (ПІ). Ними встановлено, що для здійснення ПІ, номінованих у RMB, іноземний інвестор має відкрити розрахунковий рахунок у RMB в іноземному банку. У цих правилах також передбачено, що для переказів у RMB, що спрямовуються на первинні інвестиційні проекти та такі, що використовуються для реінвестицій всередині країни за рахунок розподілу прибутку, ліквідації, перерахування активів та інших джерел, необхідно відкривати спеціальні депозитні рахунки в RMB та спеціальні рахунки в RMB для реінвестицій відповідно до принципу "спеціальні рахунки для спеціальних цілей".

Для здійснення прямих інвестицій в Китай іноземний стейкхолдер надає своєму банкові платіжне доручення, пояснення щодо використання коштів

© Олійник О. М., 2018

та інші документи, пов'язані зі здійсненням прямих інвестицій в Китай. Після перевірки цих документів іноземним банком потрібні кошти перераховуються на розрахунковий рахунок у RMB, відкритий у банку в Китаї. Після створення спільного підприємства залишок коштів перераховується на спеціальний депозитний рахунок для капітальних фондів у RMB чи повертається. Для подальшої діяльності на території Китаю підприємство з іноземними інвестиціями відкриває розрахунковий рахунок у RMB у місцевому китайському банку. У випадку змін, пов'язаних зі статутним капіталом, кошти інвестора знову перераховуються на спеціальний депозитний рахунок у RMB для капітальних фондів, котрий не може використовуватись для розрахункових цілей.

Коли іноземні інвестиції здійснюються для операцій злиття та поглинання, китайські акціонери підприємств, з якими проводяться ці операції, відкривають спеціальні депозитні рахунки в RMB, на які перераховуються кошти іноземних інвесторів. Ці рахунки також не можуть використовуватись для розрахункових операцій.

У випадку сплати рахунку в RMB китайськими акціонерами місцевого підприємства з іноземними інвестиціями як перерахування коштів, пов'язаних з акціонерним капіталом, китайські акціонери повинні відкрити спеціальний депозитний рахунок для операцій з акціонерним капіталом. Із цього рахунку іноземний інвестор може отримати належні йому кошти, зокрема дивіденди. Для розрахункових операцій такі рахунки не використовуються.

Іноземний інвестор із метою перерахування коштів у RMB до Китаю має надати до банку документи від відповідних державних установ у країні. Після їх перевірки банк може занести ці відомості до інформаційної системи управління міжнародними розрахунками в RMB.

Якщо китайське підприємство, що займається операціями з нерухомістю, отримує перерахунки від іноземного інвестора, банк перевіряє дії підприємства щодо дотримання вимог міністерства торгівлі Китаю, відстежуючи інформацію про підприємство, розміщену на сайті міністерства.

Правилами, що регулюють порядок здійснення ПІІ в RMB, також передбачено необхідність аудиту підприємства з іноземними інвестиціями. Аудиторська компанія має перевірити кошти, які перераховувались для формування акціонерного капіталу, інші капітальні інвестиції. На вимогу банку аудиторська компанія готує звіт про перевірку капіталу.

У свою чергу, банк здійснює контроль за використанням коштів іноземного інвестора. У випадку виявлення операцій, що суперечать призначенню спеціального депозитного рахунку, банк може припинити розрахунки за ним.

З метою реінвестування прибутку, отриманого від діяльності на ринку Китаю, іноземний інвестор має право відкривати спеціальний депозитний рахунок, номінований у RMB. Після проходження перевірки банком дотримання інвестором податкових зобов'язань та вимог інших державних установ банк перераховує кошти з цього рахунку. Ці правила однаково застосовуються як для реінвестування коштів усередині Китаю, так і за його межами.

Для залучення кредитних коштів за кордоном підприємство з іноземними інвестиціями відкриває загальний рахунок у RMB, який застосовується

лише для розміщення кредитних коштів. При сплаті основної суми боргу та процентів підприємство має надати контракт, податковий сертифікат та підтвердження щодо використання коштів.

Банк, у свою чергу, ретельно перевіряє в системі інформаційного управління міжнародними розрахунками в RMB наявність спеціальних депозитних рахунків для формування статутного капіталу, для здійснення операцій злиття та поглинання, для операцій із власним капіталом, а також даних про міжнародні розрахункові операції в RMB.

Після виконання операцій у RMB підприємство разом із банком готує декларацію про платіжний баланс.

За дотриманням банком операцій, пов'язаних із ПІІ в RMB, здійснюється державний нагляд. НБК, зокрема, провадить нагляд за дотриманням законодавства щодо протидії відмиванню коштів та боротьби з фінансуванням тероризму.

У 2013 р. НБК продовжував політику, спрямовану на фінансове обслуговування реального сектору економіки, та вдосконалював політику стосовно використання RMB за кордоном. У липні 2013 р. НБК затвердив роз'яснення щодо спрощення процедури обслуговування зарубіжних операцій у RMB та її оптимізацію. Згідно з цими роз'ясненнями спрощено закордонні операції в RMB. Зокрема, нефінансові установи отримали дозвіл надавати іноземні позики та гарантії в RMB, скасовано контроль за терміном фінансування рахунків у RMB та квоту на операції в RMB для місцевих агентських банків.

Крім того, у 2013 р. запроваджено статистичний облік операцій із зовнішньої торгівлі в RMB. У січні 2013 р. Генеральна митна адміністрація затвердила механізм валютного ціноутворення стосовно статистичних даних про загальний обсяг експорту й імпорту, зовнішньоторговельний баланс як у доларах США, так і в RMB.

У вересні 2013 р. НБК прийняв роз'яснення стосовно порядку розрахунків у RMB для інвестування в місцеві фінансові установи іноземними інвесторами. Цим документом фактично дозволено здійснювати таке інвестування, а банки отримали можливість проводити розрахунки та надавати послуги в RMB.

Задля реалізації документа Державною комісією з регулювання ринку цінних паперів, Державною адміністрацією з валютного контролю та НБК розроблено спільний пілотний проект для кваліфікованих інституційних іноземних стейкхолдерів, що інвестують у RMB (RMB qualified foreign institutional investor, RQFII). Дію проекту поширено на територію Гонконгу, Тайваню, Великобританії та Сінгапуру.

Протягом 2013 р. кількість рахунків у RMB поступово зростала. На кінець 2013 р. кількість міжбанківських рахунків зросла на 362 од. – до 1954, із балансом 919,62 млрд юанів. На 7070 од. зросла кількість рахунків, відкритих іноземними підприємствами в Китаї, із загальним балансом на кінець року 72,81 млрд дол. США.

У липні 2013 р. розпочато пілотний проект в експериментальній зоні промислової співпраці між берегами Тайванської протоки в повіті Куньшань провінції Дзянсу. В межах цього проекту приватним особам дозволено здійснювати розрахунки в RMB за поточним рахунком та закордонні інвестиції.

У серпні того ж року в Міжнародному центрі прикордонної співпраці “Хоргос” запроваджено іншу пілотну програму щодо розвитку міжкордонного ділового співробітництва між Китаєм і Казахстаном. У рамках цього проекту розрахунки між учасниками програми здійснюються в RMB.

У грудні 2013 р. НБК затвердив роз’яснення щодо нового порядку адміністрування операцій з купівлі та продажу RMB, відповідно до яких послаблено обмеження на купівлю та продаж RMB для місцевих агентських та іноземних розрахункових банків. Цим установам також дозволено надавати послуги закордонним банкам згідно з нормативно-правовими актами.

У той самий період НБК прийняв роз’яснення щодо фінансової підтримки розвитку Шанхайській пілотній зоні вільної торгівлі (ШПЗВТ). Передбачалось, що така підтримка надаватиметься інноваційному бізнесу у формах: забезпечення розрахунків у RMB для приватного бізнесу, розрахунку в RMB при веденні електронної комерції (e-commerce), надання позик у RMB та створення двосторонніх грошових пулів для промислових груп.

На початку 2014 р. Китай розпочав пілотну програму створення грошових пулів із транскордонних розрахунків у RMB у ШПЗВТ. Відповідно до неї в цій зоні запроваджено механізм, який дає змогу багатонаціональним компаніям здійснювати інвестиції в материковий Китай у національній валюті – RMB. Велика кількість місцевих та багатонаціональних корпорацій (БНК), що інвестують у Китай, приєдналися до програми та з часом показали високі результати. У будь-який час кошти пулу можуть використовуватись для закордонних цілей без обмежень. Однак чистий баланс вхідних потоків не повинен перебільшувати 1,02 млн юанів.

У квітні 2014 р. Адміністрація з валютного контролю Китаю затвердила роз’яснення щодо діяльності пулів БНК в іноземній валюті. Відмінність діяльності такого пулу від пулу в RMB полягає в тому, що китайській уряд здійснює контроль за загальним обсягом руху капіталу місцевих компаній БНК. Вимогою для створення пулу є обсяг руху капіталу, що перебільшує 100 млн дол. США протягом попереднього року. Крім того, компаніям із нерухомості заборонено брати участь у пулах із транскордонних розрахунків у RMB, однак дозволено брати участь у пулах із транскордонних розрахунків в іноземній валюті. Компанії – учасниці пулу із транскордонних розрахунків у іноземній валюті можуть здійснювати операції з інвестування у фінансові продукти, крім інвестування в ринкові цінні папери та деривативи.

БНК дозволено створювати один пул з одним основним рахунком за кордоном та одним основним рахунком у Китаї. Зазвичай БНК створюють один пул із транскордонних розрахунків у RMB. За необхідності, коли це пов’язано з потребами бізнесу, НБК може дозволити формування кількох таких пулів.

Важливим напрямом розширення використання RMB є укладення угод SWAP. На кінець 2013 р. Китай мав 23 укладених двосторонніх валютних SWAP-угоди загальним обсягом 2,5 трлн юанів. На думку китайських фахівців, розповсюдження застосування китайського юаня позитивно впливає на розширення двосторонньої торгівлі, інвестицій та сприяє регіональній фінансовій стабільності.

Використання юаня в міжнародних розрахунках сприяє розвитку світової торгівлі. У 2013 р. загальний обсяг розрахунків у RMB за капітальним рахунком порівняно з попереднім роком зріс на 57,6 % – до 4,63 трлн юанів. Обсяг розрахунків за товари проти 2012 р. збільшився на 11,7 % – до 3,02 трлн юанів. Після запровадження пілотних проектів кількість країн, підприємства яких здійснювали розрахунки в RMB, становила 174.

Заходи з розширення застосування RMB також поступово зростають. У 2013 р. обсяг закордонних інвестицій у RMB порівняно з 2012 р. зріс у 1,8 раза – до 85,61 млрд дол. США, тоді як іноземні інвестиції в RMB збільшились на 77 % – до 448,13 млрд дол. США.

Можливість здійснювати розрахунки в RMB посилила інтерес іноземних інвесторів до внутрішнього міжбанківського ринку облігацій Китаю. Сьогодні в операціях на цьому ринку беруть участь різні за видами бізнесу іноземні інвестори, зокрема центральні банки, клірингові банки з операцій у RMB, зарубіжні банки – учасники пілотних проектів, міжнародні фінансові установи, суверенні фонди. Всі учасники отримали ліцензію на інвестиції у внутрішній ринок облігацій Китаю.

Політика щодо інтернаціоналізації китайського юаня принесла свої результати. Рішенням виконавчої дирекції МВФ від 30.11.2015 RMB включено до кошика резервних валют. З 1 жовтня 2016 р. він почав офіційно використовуватись як світова резервна валюта.

Список використаних джерел

1. Олійник О. М. Заходи валютної політики Китаю в посткризовий період. *Вісник Національного банку України*. 2015. № 1. С. 63–70.
2. Олійник О. М. Зовнішньоекономічна політика Китаю в умовах глобалізації світової економіки: уроки для України. *Вісник Національного банку України*. 2015. № 6. С. 40–47.
3. Олійник О. М. Посилення ролі китайського юаня в міжнародних розрахунково-кредитних операціях: виклики та можливості для України. *Банківська справа*. 2015. № 6 (137). С. 59–81.

References

1. Olijnyk, O. M. (2015). Zakhody' valyutnoyi polityky' Ky'tayu v postkry'zovyj period [Measures of China's foreign exchange policy in the post-crisis period]. *Visnyk Nacional'noho banku Ukrayiny'* [Bulletin of the National Bank of Ukraine]: 1, 63–70 [in Ukrainian].
2. Olijnyk, O. M. (2015). Zovnishn'oeconomichna polityka Ky'tayu v umovakh hlobalizaciyi svitovoyi ekonomiky': uroky' dlya Ukrayiny' [China's foreign economic policy in the context of globalization of the world economy: lessons for Ukraine]. *Visnyk Nacional'noho banku Ukrayiny'* [Bulletin of the National Bank of Ukraine]: 6, 40–47 [in Ukrainian].
3. Olijnyk, O. M. (2015). Posy'lennya roli ky'tajs'koho yuanya v mizhnarodny'kh rozrakhunkovo-kredyt'ny'kh operaciyakh: vy'kly'ky' ta mozhly'vosti dlya Ukrayiny' [China's foreign economic policy in the context of globalization of the world economy: lessons for Ukraine]. *Bankivs'ka sprava* [Banking]: 6 (137), 59–81.